

PITAGORA

IMNURILE SACRE

*Versurile de Aur,
Comentariul lui Hierocles la
învățăturile pitagoricienilor și
Viața lui Pitagora scrisă de Porfir
după cele mai vechi surse*

Traducere și îngrijire ediție:

RADU DUMA

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

PORFIR VIAȚA LUI PITAGORA

VIAȚA LUI PITAGORA	7
--------------------	---

PITAGORA IMNURILE SACRE

IMNURILE SACRE	35
----------------	----

HIEROCLES COMENTARIU DESPRE IMNURILE SACRE ALE PITAGORICIENILOR

Cuvânt înainte	43
Prolog	49
Versul I	54
Versul II	65
Versul II	69
Versul III	74
Versul IV	77
Versul V	81

Versurile VI-VIII	83
Versurile IX-X	89
Versurile XI-XII	92
Versurile XIII-XVI	94
Versurile XVII-XX	103
Versurile XXI-XXIII	120
Versurile XXIV-XXVI	124
Versurile XXVII-XXIX	129
Versurile XXX-XXXI	135
Versurile XXXII-XXXIV	139
Versurile XXXV-XXXVIII	144
Versurile XXXIX	148
Versurile XLIX	150
Versurile XLV-XLVIII	156
Versurile XLVII-XLIX	166
Versurile L-LII	170
Versurile LIII-LIV	173
Versurile LV-LXI	178
Versurile LXII-LXVII	189
Versurile LXVIII-LXX	198
Versurile LXXI-LXXII	214
EPILOG	219

PORFIR

VIATA LUI PITAGORA

Porfir

VIAȚA LUI PITAGORA¹

1. Cei mai mulți sunt de acord că [Pitagora] este fiul lui Mnesarchos; cât privește obârșia lui Mnesarchos, aceasta a stârnit neînțelegeri. După unii, el era din Samos; Neanthes², în cartea a V-a din scrierea sa *Mythica*, spune că era sirian de obârșie, născut în Tyr, în Syria. Pe vremea când locuitorii din Samos duceau lipsă de grâne, el a venit pe insulă ca să facă negoț; și vânzând el [grâu] cetății, fu răsplătit cu drepturi cetățenești. Întrucât din copilărie Pitagora era înzestrat pentru toate științele, Mnesarchos l-a dus la Tyr; acolo l-a încredințat chaldeenilor³, de la care a învățat o mulțime de lucruri. Plecând de aici, s-a îndreptat mai întâi către Ionia, unde a urmat școala lui Pherekydes din Syros⁴, iar apoi în Samos, la școala lui Hermodamas, urmașul bătrânului Creophilos.

2. Neanthes mai spune că alți autori socotesc că părintele lui (Pitagora) se trage din acei tirenieni care au colonizat insula

¹ *Viața lui Pitagora* a fost tradusă după textul francez stabilit și editat de Édouard des Places, S. J. în lucrarea *Porphyre, Vie de Pythagore, Lettre a Marcella*, Paris, Les Belles Lettres, 1982.

² Scriitor originar din Cyzic, care a trăit către 200 î. Hr.

³ Mai degrabă egiptenilor (Herodot, *Istorie*, IV, 95).

⁴ Pherekydes din Syros (sec. VI d. Hr.), considerat „primul prozator grec” (*Suidas* – DK, 7A, 2).

Lemnos; plecând apoi la Samos cu negoțul său, s-a așezat acolo devenind cetățean. Când Mnesarchos a străbătut marea ca să ajungă în Italia, țară ajunsă foarte bogată, Pitagora l-a însoțit pe când avea o vârstă foarte fragedă; mai târziu, el s-a întors aici (în Italia). Neanthes adaugă că el avea doi frați mai în vârstă, Eunostos și Tyrrhenos. Apollonios⁵, în cartea sa *Viața lui Pitagora*, amintește și numele mamei lui, Pythais, urmașă a lui Anceu, întemeietorul cetății Samos. Alții spun că s-a născut din [zeul] Apollon și din Pythais, însă Apollonios arată cu îndreptățire că părintele lui era Mnesarchos. Oricum, un poet din Samos a spus:

Pitagora, drag inimii lui Zeus,
cel născut din Apollon și din Pythais,
cea mai mândră dintre femeile din Samos.

După spusele acestui autor (Apollonios), Pitagora ar fi învățat nu numai de la Pherekydes și Hermodamas, ci și de la Anaximandru.

3. Duris din Samos, în cartea a II-a a *Analelor* sale, spune că [Pitagora] a avut un fiu pe [nume] Arimnestos, care a ajuns maestrul lui Democrit. După ce s-a întors din exil, Arimnestos a adus la templul lui Hera o ofrandă de bronz, lată de aproape doi coți⁶, pe care era gravată această inscripție:

Arimnestos, fiul drag al lui Pitagora,
m-a consacrat. El, care prin cuvântu-i
a dezvăluit nenumărate taine.

⁵ Apollonios din Tyana, pitagoreu care a trăit în sec. I d. Hr. Este autorul mai multor scrieri, printre care și *Viața lui Pitagora*, din care Iamblikos, un alt discipol al lui Pitagora, citează în propria-i lucrare închinată maestrului.

⁶ Conform DEX, cotul este o veche unitate de măsură pentru lungimi egală cu 0,664 metri (în Muntenia) sau cu 0,637 metri (în Moldova), care reprezenta distanța de la cot (I 1) până la încheietura palmei. (*N. red.*)

Muzicianul Simos a furat inscripția, și-a însușit proporția⁷ și a făcut-o publică de ca și cum i-ar aparține. Acolo erau înscrise 7 taine, dar din pricina uneia singure pe care Simos a înlăturat-o, au dispărut în același timp și toate celelalte gravate pe ofrandă.

4. După alții, Theano, fiica lui Pythonax, cretană după neam, îi dăruise lui Pitagora un fiu, Theages, și o fiică, Myia; după alții, mai era și Arignotes; de la ei au rămas scrieri pitagoreice. După spusele lui Timaios, fiica lui Pitagora conducea, ca tânără fată, fecioarele din Crotona, iar ca femeie căsătorită, femeile măritate. Din casa lui, locuitorii Crotonei au făcut un templu închinat lui Demeter, iar drumului pe care se afla casa i-au dat numele de Sanctuarul Muzelor.

5. Lycos, în cartea a IV-a din *Istoriile* sale, amintește că în privința patriei [lui Pitagora] au fost neînțelegeri, și adaugă: „Cât privește patria sa și cetatea căreia omul nostru i-a devenit cetățean, nu trebuie să te tulburi de ți se-ntâmplă să nu le cunoști. Căci unii spun că este din Samos, alții, din Philos, iar alții din Metapont”.

6. Legat de învățătura pe care a primit-o: pentru cei mai mulți, el și-a însușit științele numite matematici de la egipteni, de la chaldeenii și de la fenicieni, căci încă din vechime geometria i-a preocupat pe egipteni, știința numerelor și calculele pe fenicieni, iar cercetarea cerului pe chaldeenii; cât privește cultul zeilor și celelalte precepte despre purtarea de fiecare zi, se spune că [Pitagora] le-a învățat ascultându-i pe Magi.

7. Cu lucrurile acestea mulți sunt oarecum de acord, întrucât au fost consemnate în *Memoriile [pitagorice]*. Restul practicilor sunt însă mai puțin cunoscute, în afara celor amintite de Eudoxios

⁷ Pitagora este considerat descoperitorul raporturilor numerice simple ($2/1$, $3/2$, $4/3$) ce definesc acordurile muzicale (cvartă, cvintă, octavă). Simos și-a însușit deci scara muzicală, canonul.

în *Descrierea Pământului*, cartea a VII-a⁸. El arătase atâta curătenie, atâta grijă de a se feri de omoruri și de ucigași, încât, nu numai că se înfrâna de la tot ce avusese viață, dar nu se apropia nicicând de măcelari și de vânători⁹. Antiphon, în tratatul său *Despre viața celor iubitori de virtute*, înfățișează și asceza sa din Egipt: atras, spune el, de viața preoților egipteni și dornic să o împărtășească, Pitagora îl rugă pe tiranul Polycrates¹⁰ să-i scrie regelui Egiptului, Amasis, prietenul și oaspetele său, ca să-i îngăduie să fie părtaș la învățăturile pe care le primeau cei ce urmau să ajungă preoți. Sosit la Amasis, el a obținut cele necesare ca să fie primit în mijlocul celor din Heliopolis, după care a fost trimis la cei din Memphis, ca la unii mai vârstnici decât el – în realitate, era un motiv al celor din Heliopolis – iar din Memphis, sub același motiv, el ajunsese la cei din Diospolis.¹¹

8. Aceștia, temându-se de rege, n-au mai putut să spună nimic, dar s-au gândit să-l abată de la țintă sporindu-i suferințele și supunându-l la grele încercări, fără nicio legătură cu traiul dus de greci. El pe toate le-a împlinit cu bucurie, și ajunsese atât de faimos, încât îi fu îngăduit să aducă sacrificii zeilor după cum îi era voia și să participe la ritualurile lor. Lucrul acesta nicicând nu s-a mai petrecut cu vreun alt străin.

⁸ Eudoxios din Cnid, (circa 408–335), unul dintre cei mai buni elevi ai lui Platon, a fost renumit în epocă pentru știința sa despre astre.

⁹ Cu credința în metempsihoză, această înfrânare a sfârșit prin a deveni vegetarianism pitagoric.

¹⁰ Polycrates a domnit peste Samos, patria lui Pitagora; a rămas faimos pentru prietenia sa cu Amasis, faraonul Egiptului (cf. Herodot, *Istorie*, III).

¹¹ Vezi în acest sens și cartea *Misteriile egiptene – zei, regi, simboluri și ritualuri*, de Alexandre Moret, apărută în colecția *Bibliotheca Orientalis*, Editura Herald, 2019. (*N. red.*)

PITAGORA

IMNURILE SĂCRE

Pitagora

IMNURILE SACRE¹

*Cinstește înainte de toate pe Zeii nemuritori, în ordinea ce le-a fost
rânduită de Lege.*

*

Respectă jurământul.

*

Cinstește apoi pe Eroii glorificați.

*Cinstește și pe Geniile pământești, împlinind tot ce este hotărât
de lege.*

*

Cinstește pe tatăl tău, pe mama ta și pe rudele ce-ți sunt apropiate.

*

Dintre ceilalți oameni, fă-ți prieten pe cel încununat de virtute.

¹ *Imnurile sacre și Comentariu despre Imnurile sacre ale pitagoricienilor* au fost traduse după textul francez editat de Mario Meunier în lucrarea *Pythagore. Les vers d'or, Hierocles. Commentaire sur les vers d'or des pythagori-ciens*, Paris, L'artisan du livre, 1956.

*

*Supune-te întotdeauna în fața vorbelor
blânde și a faptelor folositoare.*

*Nicicând să nu-ți urăști prietenul pentru o
greșeală de nimic, atât cât poți;
căci posibilul vecin e cu necesitatea.*

*

*Află că toate acestea sunt astfel, și învață să biruiști cele ce urmează:
mai întâi lăcomia pântecului, apoi lenevia, luxul și mânia.*

*

*Nu săvârși nicicând vreo faptă de care să te rușinezi, nici față de
un altul, nici față de tine.*

Și, mai ales, respectă-te pe tine însuși.

*

Fă apoi dreptatea cu fapta și cuvântul.

Nu te purta în nici-o-mprejurare fără să gândești.

*Ci amintește-ți că omul sortit e ca să moară;
și află că averea așa cum se câștigă, la fel se risipește.*

*

*Cât privește necazurile îndurate de oameni
din pricina Destinului potrivit,*

*primește-le ca și când li s-ar cuveni; îndură-le răbdător și nu
te-mpotrivi.*

*Caută să le înlături, pe cât îți va sta în putință. Dar cugetă temeinic
la aceasta:*

că, pe cei buni, Soarta îi păzește de multe din aceste nenorociri.

*

*Multe vorbe, bune sau răutăcioase, ies din
gura oamenilor;
nu le-arăta prea multă prețuire, dar nici nu le-nfieră.
Chiar lucruri mincinoase de auzi, îndură cu răbdare și blândețe.*

*

*Ia seama-n orice împrejurare la cele ce-ți voi
spune:
Ca nimeni, niciodată, prin vorbe sau prin
fapte, să nu poată
să te împingă să spui sau să săvârșești ceva nefolositor pentru tine.*

*

*Cugetă înainte de a făptui, ca nu cumva să te porți nesăbuit,
căci numai omul păcătos spune sau face lucruri nesocotite.*

*Nicicând, așadar, să nu faci ceva de care
apoi să te căiești.*

*Nu săvârși nimic din cele ce nu știi;
ci învață tot ce se cuvine să știi și viața fericită îți va fi.*

*

*Îngrijește-te de sănătatea trupului tău,
dar dă-i cu măsură băutura, mâncarea și mișcarea,
și numesc măsură ceea ce nicicând nu te va stânjeni.*

*

*Deprinde-te cu o viață curată și simplă;
și păzește-te să faci ceea ce trezește ranchiuna.
Nu cheltui fără rost, ca cei ce nu știu în ce constă binele.*

Dar nici nu fi zgârcit; dreapta măsură e cea mai bună-n toate.

*

*Nu-ți lua drept îndatoriri ceva ce ți-ar putea dăuna,
și mai ales cugetă înainte de-a trece la fapte.*

*

*Nu lăsa ca dulcele somn să-ți închidă pleoapele,
mai înainte de a te-ntreba astfel despre faptele tale de peste zi:
Cu ce-am greșit? Ce am făcut? Ce n-am făcut din ce se cuvenea
să fac?*

*Începe cu prima și meditează apoi asupra celorlalte. Și apoi,
dacă socoți că ai greșit, necăjește-te; iar dacă ai făcut bine, bucură-te.*

*

*Străduiește-te să pui în practică aceste
precepte, meditează asupra lor; dă-le toată dragostea ta,
și ele te vor pune pe calea virtuții divine.*

*Mă jur pe cel ce ne-a sădit în suflet sacra Tetradă,
izvorul Naturii al cărei curs e veșnic.*

*

*Dar nu începe o lucrare mai înainte de a-i
ruga pe Zei să ți-o desăvârșească.*

*

*Când toate aceste precepte îți vor fi bine cunoscute,
vei înțelege alcătuirea Zeilor Nemuritori și a oamenilor muritori,
vei afla până la cel punct lucrurile se despart și până la ce punct ele
se unesc.*

*

*Vei mai cunoaște, după Dreptate, că Natura
este în totul asemănătoare sieși,
încât nu vei mai nădăjdui ce nu e de nădăjduit și nimic nu îți va
fi ascuns.*

*

*Vei mai ști că oamenii își atrag relele prin propria și libera lor
alegere.
Nefericiții! Ei nu știu nici să vadă, nici să audă adevăratele bunuri
ce lângă ei se află.*

*Puțini sunt cei ce-au învățat să scape de
suferințele lor.
Asta este soarta ce tulbură mintea muritorilor. Ca niște cilindri,
ei se rostogolesc încoace și încolo, împovărați de rele fără număr.
Căci, sădită în ei, necruțătoarea Vrajbă îi urmărește și-n somn, fără
ca ei să-și dea seama;
și ei n-ar trebui s-o stârnească, ci mai degrabă să o alunge neîntârziat.*

*

*O, Zeus, tatăl nostru, vei izbăvi pe oameni de
nesfârșitele necazuri ce îi copleșesc,
de le-ai arăta tuturoră Geniul de care se servesc!
Dar tu, fă-ți curaj, căci prea bine știi că neamul omenesc este divin,
și că Natura sacră îi dezvăluie deschis toate tainele.
Iar de se va-ndura să ți le înfățișeze și ție, vei ajunge la țința de
care ți-am vorbit;
căci lecuindu-ți sufletul, îl vei izbăvi de toată suferința.*

*

*Dar înfrânează-te de la alimentele despre care ți-am vorbit, folo-
sindu-ți judecata*

la tot ce ți-ar fi de folos pentru purificarea și eliberarea sufletului.

Meditează asupra fiecărui lucru,

lăsându-te condus de Inteligența desăvârșită din înalt.

*

Iar după ce, părăsindu-ți trupul, te vei înălța în liberul eter,

vei fi precum un zeu: nemuritor, etern, de-a pururi biruitor

al morții.